

Nr 335.

Av herr **Bäckström m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för statsbidrag från statens avdikningsanslag till vissa invallningsföretag vid Ume- och Vindelälvarna i Västerbottens län.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 254 till innevarande års riksdag »angående grunderna för statsbidrag från statens avdikningsanslag till vissa invallningsföretag vid Ume- och Vindelälvarna i Västerbottens län» föreslås att till nio i propositionen omförmälda invallningsföretag vid älvarna statsbidrag från ifrågasvarande anslag må lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av chefen för jordbruksdepartementet angivits i anförande till statsrådsprotokollet i ärendet den 13 april 1939.

De ifrågasatta åtgärder, till vilka statsbidrag föreslås att utgå, avse *dels* höjning av skyddsvallar tillhöriga fyra tidigare befintliga invallningsföretag, så att vallarna komma att bereda skydd mot översvämning vid ökade högvattenstånd, och *dels* nyanläggning av skyddsvallar mot vattendragen på platser, där sådana nu saknas, så att sammanhängande vallar erhållas mot älvarna längs hela sträckningen av låglänta marker; för sistnämnda ändamål böra enligt propositionen fem nya invallningsföretag komma till stånd.

Departementschefen anger de huvudsakliga grunderna för statsbidraget sålunda, att kostnaderna böra på visst sätt uppdelas å jordbruksintresset och vägintrasset, att den å jordbruksintresset beräknade delen av kostnaderna bör gäldas av invallningsföretagen med väsentliga, i propositionen närmare specificerade bidrag av statsmedel, samt att den å vägintrasset beräknade delen av kostnaderna, 230,000 kronor, bör kunna täckas genom bidrag, som skulle kunna »påräknas» från vägdistriktet (Umebygdens distrikt).

Vi dela departementschefens uppfattning att invallningsåtgärder böra vidtagas för att förhindra ett upprepande av olyckor sådana som de under år 1938 vid älvarnas sammanflöde inträffade översvämningarna. Emellertid synes oss frågan om finansieringen av åtgärderna böra lösas efter andra linjer än departementschefen angivit i och genom sina ovan refererade uttalanden.

I första hand torde sålunda kunna anmärkas, att de ifrågasatta skyddsåtgärderna påkallas av omständigheter, vilka ur den enskilde medborgarens synpunkt — med normal erfarenhet av *redan inträffade* händelser — äro att beteckna såsom utomordentliga och — praktiskt taget — oförutsebara; till sådana omständigheter bör tvevelsutän hänföras ett vattenstånd av sådan exceptionell höjd, att motsvarighet knappast förekommit under mansåldrar. Mot påföljderna av dylika naturkatastrofer får den enskilde med-

borgaren emellertid anses försäkrad i och genom sitt förhållande till staten, och med påföljder av redan inträffade katastrofer böra naturligen likställas åtgärder till förebyggande av ett upprepande av liknande katastrofer. Riktigheten av en sådan princip om statens allmänna ansvar torde numera kunna anses erkänd, och diskussionen mellan de olika meningarna borde därför vara inskränkt till frågan om principens tillämpning i det särskilda fallet.

Från dessa allmänna synpunkter synes oss närmast framgå, att samtliga kostnader för de ifrågasatta skyddsåtgärderna böra bestridas av statsmedel. Måhända bör härifrån medgivas det begränsade undantag ifråga om de nya invallningsföretagen, att dessa företag allenast tillerkännas bidrag »enligt vanligen tillämpade grunder» ifråga om den del av kostnaderna för arbetena, vilken belöper på uppförandet av vallbyggnader m. m. till den krönhöjd och de dimensioner i övrigt, som tillämpats vid beviljandet av statsunderstöd till de äldre företagen. Det är nämligen obestridligt, att genom en sådan begränsning av bidragen likställighet upprätthålles mellan äldre och nyare invallningsföretag, och det torde måhända jämväl kunna sägas — varom förefintlig utredning emellertid ej medger något säkert omdöme från vår sida — att invallningsarbeten intill nu angiven gräns allenast avse skydd mot sådan fara, vilken vid förvaltningen av enskilda egendomsförhållanden — med normal erfarenhet av redan inträffade händelser — icke är att betrakta såsom utomordentlig och oförutsebar.

Dessa allmänna synpunkter äro enligt vårt förmenande fullt tillämpliga även om numera göres sannolikt, att en successiv genomsnittlig ökning av högvattenståndet är att förvänta och att detta förhållande för framtiden skulle medföra ökad fara för översvämningar, därest föreslagna skyddsåtgärder ej vidtoges. Det förekommer nämligen icke något sammanhang mellan de enskilda intressenter, om vilkas skyddande det här är fråga, och anledningarna till den genomsnittliga ökningen av högvattenståndet, vilka — utöver klimatologiska förändringar — äro att hänföra till utdikningsarbeten i statlig regi eller med statliga bidrag, skogsgallringar och strömrrensningar inom älvarnas vattensamlingsområden o. dyl.

Även om vi sålunda hålla före, att samtliga kostnader för de ifrågasatta skyddsåtgärderna — med nyss angivet undantag för viss del av de nya invallningsföretagens arbeten — böra bestridas av statsmedel, torde vi böra nämna något om det s. k. vägintressets särskilda ställning. I första hand få vi härvidlag anmärka, att det ej synes oss klart, vad departementschefen menar med sitt uttalande att från vederbörande »vägdistrikt påräknas bidrag till kostnaderna för invallningsföretagens utförande å ett sammanlagt belopp av 230,000 kronor». Uttalandet torde knappast avse, att ett bifall till propositionen respektive därefter vidtagna administrativa åtgärder skulle medföra skyldighet för vägdistriktet att utgiva den angivna bidragssumman; bortsett från frågan, huruvida en sådan skyldighet skulle kunna lagligen åläggas distriktet, känna vi oss stärkta i vår uppfattning därigenom, att propositionen ej synes ha blivit behandlad inom kommunikationsdepartementet.

Men ändock kvarstår behovet av full klarhet angående de konsekvenser för vägdistriktet, vilka kunna bli en följd av riksdagsbeslut i ärendet.

Härvidlag synes böra uppmärksammas, att kostnader för onödiggörande av vägbyggnader svårligen kunna betecknas såsom vägbyggnadskostnader i egentlig mening, varför det i och för sig knappast skulle kunna förekomma, att vägdistriktets organ beslutade (än mindre ålades) att bland sina utgifter upptaga kostnader av sådant slag som här är ifråga. Lika klart är, att distriktet även ur materiell synpunkt icke kan belastas med någon dylik pålaga för ett utanför dess normala arbetsplan fallande arbete. Därest likväl en »bokföring» av viss del av invallningskostnaderna anses böra ske hos vägdistriktet, måste därför såsom förutsättning klart angivas, att det endast kommer att bli fråga om en ren bokföring, d. v. s. att distriktet för sitt bidrag till invallningskostnaderna i sin tur erhåller statsbidrag med fulla beloppet. Skälen för en dylik bokföring synas oss emellertid föga övertygande, och härtill kommer att vägdistriktet eljest icke plägar ombesörja utbetalningar till andra företag än sådana, med vilka distriktets organ ha verkställande befattning, vilket naturligen icke bleve fallet med de ifrågasatta invallningsarbetena.

Till dessa *allmänna* skäl för att kostnaderna (med angivet undantag) böra bestridas av statsmedel och de *särskilda* skälen, varför bidrag från vägdistriktet endast pro forma skulle kunna komma i fråga, kommer slutligen, att utredningen med tydlighet giver vid handen, att full överskådlighet över olika intressenters förmåner av de föreslagna åtgärderna icke kan åstadkommas, samt att det likväl är tydligt, att staten utöver de samhälleliga förmånerna såsom sådana jämväl kommer att ha direkt nytta av åtgärderna i och genom sina statliga järnvägar och det statliga vattenfallsväsendet. Även dessa sistnämnda omständigheter föranleda till en förenkling av grunderna för finansieringen i förhållande till departementschefens förslag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen vid beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 254 måtte medgiva

antingen, vilket vi i första hand förorda, att med statsbidrag från statens avdikningsanslag böra bestridas samtliga kostnader för ifrågavarande skyddsåtgärder, med undantag allenast för kostnader för de nya invallningsföretagens arbeten, av vilka sistnämnda kostnader intressenterna böra bestrida sådan andel, som procentuellt motsvarar vad intressenterna i de äldre invallningsföretagen för *enahanda* arbeten haft att på sin tid med egna medel bestrida;

eller, för den händelse bidrag till kostnaderna för ifrågavarande skyddsåtgärder i större eller mindre utsträckning finnes böra behandlas såsom en utgift för vederbörande vägdistrikt, att sådant vägdistriktets kostnadsbidrag skall i sin tur till fullo ersättas distriktet av statsmedel utan att detta

extraordinära statsbidrag tages i beräkning vid bedömandet av vägdistriktets övriga behov av statsbidrag enligt gällande författningar om allmänna vägar, vägdistrikt och statsbidrag till den allmänna väghållningen i riket, under det att övriga kostnader för skyddsåtgärderna bestridas med statsbidrag från statens avdikningsanslag allenast med den begränsning som i föregående alternativ anges.

Stockholm den 25 april 1939.

J. M. Bäckström.

Nils Gabrielsson.

Karl Aug. Johanson.

P. J. Näslund.

Lage Svedberg.
